

in rad se potem vdam. Ali v ti reči se neznanimu g. J. Š. ne morem vdati, marveč moram naravnost reči, da ne jez, ampak on se moti, in da je njegov strah pred ptujim oponašanjem, da rajtati ne znamo, votel strah. Skusil bom to dokazati:

Da se letna številka 1900 s številko 4 brez ostanjka deliti da in da številka 475 po tem na dan pride, to že vsak šolarčik družiga razreda vé; da se pa vender spet brez ostanjka deliti ne da, tega ne vé vsak, in to je mende g. dopisnika spodbodlo se oglasiti.

Koledarsko računstvo je takole:

Do leta 1582 so kristiani brez razločka koledarje ali pratiko po starim računu imeli, ki ga je rimski cesar Julian, preučeni mož, že 47 let pred Kristusovim rojstvom, takratne napake in pomanjkljivosti v razdelitvi letniga časa spoznavši, v vsih njemu podložnih deželah upeljal, in da bi spet letni časi s tekam sonca v enakost prišli, je zapovedal, da se o tistim letu med listopadam in grudnam 2 mesca brez imena s 33 in 34 dnevi vmes deneta, da spet koledarsko leto s sončnim vpravi red pride. Tudi je zapovedal, da 3 leta zaporedoma naj bojo navadne leta s 365 dni, v 4. letu naj se pa med 23. in 24. svečana en dan vversti in se leto s 366 dni in prestopno imenuje. — Ker pa nič popolnoma pod soncam ni, se je ta učeni mož tudi zmotil, in je vsake 4 leta 44 minut in 48 trenutkov preveč k letu pridjal, in tako se je prigodilo, da je do leta 1581 že skoraj 10 dni proti sončnim letu preveč v koledarju bilo, in da bi se bilo sčasoma tudi pripetilo, da bi bili po tem načinu mi pomladansko dnevno in nočno enakost, namest po sončnim računu 21. sušca, že o svečanu ali prosencu, ali clo v več tisuč letih o grudnu imeli.

Po tem računu, kteriga se še zdaj Rusi in Greki sploh terdo derže, so v sedanjim času ti narodi že za 12 dni v časnim računu proti drugim kristianam zaostali.

To pomoto odverniti, je papež Gregor XIII. v letu 1581 ukazal, da se ima koledar za leto 1582 popraviti, in se ima v tem letu med 4. in 15. kozoperskam 10 dni zbrisati, da bo spet koledarsko leto s sončnim hodam v enakost prišlo. — Julianov račun je pa ta učeni papež s pravilam Kopernika, perviga zvezdoslovca in začetnika gotove pravila, da se zemlja okolj sonca suče, združil in ukazal, da naj vsako četrto leto prestopno bo, zadnje leta tristoletja pa navadne, in zadnje leto četrtega stoletja prestopno leto. Ker je pa sončno leto 5 ur, 48 minut in 48 trenutkov daljši od koledarskiga leta, in ker se te ure, minute in trenutki v 100 letih na 24 dni. 5 ur in 20 minut narasejo, v 400 letih pa 96 dni 21 ur in 20 minut znesó, po Gregorjevem računu se pa v 400 letih 97 dni vmes dene, in se tedaj 2 uri in 40 min. preveč priloži, in ta majhni razloček se še le v 3600 letih na en cel dan (24 ur) narase, je Gregor še dalje zapovedal, naj se po preteku 3600 let spet en dan iz koledarja izpusti in koledarsko leto bo s sončnim hodam vedno enako ostalo.

Po tem računu tedaj ne znesejo ostale ure, minute in trenutki vsacih 100 let celiga dneva, kakor g. dopisnik J. Š. misli, ker se v enim stoletju le 24 dni in po preteku 4. stoletja 25 dni vmes dene, in potem se še le precej s sončnim računam v enakost pride. — Ali te male pomote mu ne hočem očitati, in le od njegove veči pomote, da se letna številka 1900 s številko 4 brez ostanjka deliti ne da, hočem še nekaj povedati.

Že omenjeni visoko učeni možje so svojim naslednikom koledarski račun zapustili (kteriga sta se tudi pozneje Gallilei in Newton poslužila) in si po njih nara-

vo- in zvezdoslovje na veke neumerjoče zaslužke pridobili, ker njih pravila pri koledarskim računu so pozneje od vsih učenih mož poterjene bile in so tako enojne, da se v preteklim stoletji sloveči jezuit pater Knauer, ki je 100letno pratiko spisal, ni zadosti o njih istini prečuditi zamogel. In kdor le nekoliko računati zna, hitro zapopade, kako se po teh pravilih računi.

Na priliko: če kdo zvediti hoče: ali je leto 1852 prestopno ali navadno, nej zadnji dve letni številki (52) s 4 deli, in najdel bo, da mu nič ne ostane, da je tedaj prestopno; — pri letni št. 1853 (53) pa s 4 deljeni že 1 ostane in tedaj ni prestopno itd. do leta 1856, ki bo spet prestopno, ker številka 56 s 4 deljena nič ostanjka ne zapusti, in tako se računi celo stoletje. Drugači je pa pri letnih številkah začetniga stoletja; tu se prvi dve številki s 4 delite, ker ničli (00) se ne daste deliti, na priliko: (pazite dobro zdaj g. J. Š.!) številka 1900 ali prav za prav 19 s 4 deljena da ostanjk 3, tedaj bo leto 1900 navadno leto, in po prestopnim letu 1896 bo še le v 8 letih, to je, v letu 1904 prestopno leto.

To so pravila poterjene v letu 1581 od papeža Gregorja XIII., da vse začetne leta stoletja naj bojo navadne leta, če se prvi 2 številki leta s št. 4 brez ostanjka deliti ne daste; — če se pa brez ostanjka delite, so prestopne, in tedaj je bilo leto 1600 (16 s 4 deljeno ostanjka ne da) prestopno leto; — 1700—1800—1900 bojo navadne leta, ker 17—18—19 se s 4 brez ostanjka ne dajo deliti, in začetno leto 2000 bo spet prestopno leto.

Leto 1908 bo pa gotovo prestopno leto; le svečan ne bo 5 nedelj imel, kar bi po sončnim krogu po preteku 28 let moglo biti, in se bo še le 1920 primerilo, kar je ravno začetno leto stoletja vzrok, da ne bo prestopno, kar sim že v 12. listu „Novic“ v „popravku“ povedal.

Toliko v razjasnjenje „poprakoviga popravka“.

Pravoznanske pisma.

3. pismo.

1. Od poprejšne skrivne preiskave se loči sedanje zatožbino ravnanje, v katerim se tiste dogodbe, ktere služijo razsodbi sodnikov v podlago, pretresajo v pravdi, v kateri se pod vodstvom razsodivne sodije nasproti stojeta državni tožnik in pa zatoženec ali njegov zagovornik. Praviloma se vposled te obravnave le takrat po hudodelnih dogodbah sledi in hudodelnik kaznuje, ko je državni pravdnik krivdo (krivico) naznanil.

Preiskavno ravnalo, ki je bilo poprej edino samo veljavno, je pa tisto, v katerem se je razsodba sodije opirala le na dogodbe in dokaze, ktere je en sam vradnik, namreč preiskovavni sodnik, po skrivni preiskavi sodii predložil, ko je tedaj en sam vradnik tožnik in zagovornik, in večkrat tudi sodnik bil, brez da bi bil on po nasvetu državnega tožnika po hudodelnih dogodbah sledil in po njegovih predlogih sodil.

Zatožbino ravnalo, kakor je sedaj veljavno, razpade tedaj v 3 obstojne dele, namreč: v zatožbo, preiskavo in zagovor, ktere, ker so neločljiva trojica sedanje kazenske pravde, hočem ob kratkim razjasniti.

Zgodovina nam kaže, da, kakor je omika ljudstev zmirej više postopala in so se vladivne (politiške) razmere bolj razvijale, se ni mogel pričetek kazenske pravde več golimu primerleju, ali pa volji enegasamega človeka ali zatožbi razžaljenega ali poškodovanega prepustiti, ki se je pritožil ali pa ne, kakor se mu je ravno zdelo, — ampak občinski prid in občinska pravica je začela terjati, da se dopernešena krivica na vsako vižo preiše in krivični tudi kaznuje.

V ta namen so v vsih bolj omikanih državah posebne državne oblasti postavljene, katerim se državne pravdnije (Staatsanwaltschaften) pravi, ktere kot čuvajke nad postavo in kot varhinje pravic vsaciga človeka zato skerbeti imajo, da se krivični zasačijo in pokorijo in sodniške razsodbe natanjko spolnujejo.

Deržavne pravdnije tedaj, kot zastopnice pravice, morajo za vsimi prestopki postave slediti; njim se imajo vse krivične dela na znanje dati, ktere prevdarijo, in če zatožbo veljavno spoznajo, v zadostilo občinskemu pravu berž preiskovavnega sodnika napotijo, da začne kazensko opravilo. Je prva preiskava dokončana, imajo državne pravdnije potem dalje razsoditi: ali je zapadel obdolženc zatožbeni pravdi, in potem imajo predlog storiti, da se začne z njim glavna obravnava; pri glavni obravnavi, to je, pri tisti obravnavi, pri kateri se vsi dokazi preiščejo in pretresejo, ki za ali zoper zatoženca govoré, izgovorijo deržavni pravdniki svoje mnenje o krivdi in kazni zatoženca.

Novičar iz slovanskih krajev.

Iz Štajarskiga se nam naznani natanjko tisto grozovitno hudodelstvo v Ločah, kteriga je g. dopisnik iz Celja v 21. listu omenil. Kramarica in kerčmarica H..., postavna in precej mlada žena, je blezo eno leto že z Blažem Vidmarjem, ki je poslednji čas s hrasti barantal, pred 2 letama pa v Ljubljani oštarijo v najemu imel, v posebni prijaznosti živela; on je stanoval v njeni hiši in je gospodaril v vsim — mož njeni pa je mogel molčati. Od njega je denar dobivala, ona je vedila za njegovo premoženje, ker je bil srečen v kupčiji: z eno besedo, živela sta kot mož in žena. To pa hudobnici ni bilo zadosti: namenila se je Blažeta umoriti in se njegoviga denarja polastiti, ter je v ta namen že dolgo pred človeka najela, ki bi ga bil imel umoriti poleg železnice v Plankensteinu — ali Bog je obvaroval najemnika tega hudodelstva. Ker pa satan, ko človeka v svojo oblast dobí, ne miruje pred, dokler se hudodelstvo ne dopolne, je kramarica po pomočnikih zares nad Blažetam 27. grudna lanskiga leta ob 10. uri zvečer dopernesla strašni umor. Ko sta se zvečer oba vina precej napila, gré Blaže v zgornjo izbo spat; ko zaspí, pelje ona dva morivca gori, ki ga s sekíro ubijeta — ona jima pa svéti! Ker ni bilo moč trupla berž iz hiše spraviti, ga je imela 2 dni zapertiga; po tem prideta morivca in ga neseta v vodo blizu Loč. Na vprašanje: kam je Blaže Vidmar zginul, se je reklo, da je šel na Ogersko po hraste, in tako 2 mesca ni nihče za-nj prašal. En morivc pa je med tem prodal uro, ktero je urar za Blažetovo spoznal — ko ga zasačijo, je on vse obstal; njegoviga tovarša so pozneje žandarji vjeli. Ukazala je po tem sodnija umorjeniga v vodi iskati, ali niso ga najdlí, ker sta ga, ko je en morivc že zapert bil, kramarica in drugi morivec iz vode ponoči vzela, na vozi na Gabernik peljala, ondi truplu glavo, noge in roke odrezala, v koš nabasala in v gojzdu zakopala, koš pa in obleko umorjeniga na njem sožgala, potem velike kamne na ostalo truplo položila in zakopala. Dolgo ni hotel morivec tega obstati, dokler je poslednjič na bistroumne izprašanja g. sodnika v Konjicah vse obstal. Hudobna žena čaka sedaj v zaporu plačila svojiga strašnega hudodelstva — v drugim stanu je in mati 5 živih otrok! Mož njeni pravi, da nič ne vé, ker je tisti večer v svojim nogradu prenočil.

Iz Ljubljane. V saboto in nedeljo so igrali gledišni igralci ljudsko nemško igro, v kateri je bilo tako

debelih in sirovih govoríc slišati, da nam ni treba Bavarskimu ljudstvu, ako se zares tako obnaša, kakor je v ti igri pisano, za njegovo omiko (!!) zavidnim biti. Tode ne zavolj tega spomnimo te igre, ker se „Novíce“ ne pečajo s pretresovanjem gledišnih iger, in tudi zavolj metanih cvetličnih svitkov ne, kateri, kakor nas dveletna skušnja učí, niso v nobenim mestu tako dober kup, kakor pri nas, čeravno imamo malo vertov, — ampak le zavolj naslova omenimo igre, po katerim se je imenovala: „Da Toni und sei Burgei“. To je nemško imé in vunder smo slišali terde Nemce si glavo ubijati: kaj se to pravi: „da Toni und sei Burgei“. Reči smémo, da je le malokteri v gledišu bil, ki bi bil pred igro razumel, da se to v pravim nemškim jeziku pravi: „Der Toni und seine Wallburga“. To zastavico podamo vsim tistim, katerih nar večí ojštroumnost obstoji v tem, da Slovanam očitajo, da se eden družiga ne razumejo. Iz tega maliga pa živiga izgleda se lahko razvidi, kakošna bi se še le Nemcam godila v njih stoternih narečjih, ako bi tako srečni ne bili imeti vesoljniga pismeniga jezika, za kteriga si tudi Slovani prizadevajo, ktero prizadetje jim pa nekteri za hudodelstvo štejejo. „Kar tebi ni ljubo, ne stori družimu“ — in prijaznost bo kraljevala po vesoljnem svetu! — Tisto dete, ki ga je omenjena stekla mati rodila, je 8 dni po rojstvu za slabost umerlo.

Novičar iz mnogih krajev.

C. k. ministerstvo denarstva je soglasno s c. k. ministerstvom pravosodja sklenilo, da se imajo pri c. k. deželnih sodijah obstoječe depositne vradíje s c. k. davkinimi vradijami prihodnjič zediniti, in tako deržavni kasi mnogo stroškov prihraniti. — Vse mašine v denarni kovnici na Dunaji kujejo sedaj krajcarje, katerih se je pretekli teden v vsako deželo veliko poslalo. — Ker je dobrota denarnih hranilnic (Sparkassen) za vsako deželo gotova, si bo c. k. ministerstvo kmetijstva prizadjalo, da se bojo denarji iz hranilnic s pripomočjo kmetijskih družb tudi po kmetih razposojevali. — Dr. Neuman na Dunaji je znan del napravo, po kateri se bo zamoglo pri vsakim vozu zvediti: kolikrat je peljal in kako dolgo je vozil; že je na to znajdbo privilegij dobil, ktera bo gotovo pri najetih vožnjah vsacimu gospodarju ljuba. — Česki čbelarji bojo imeli 1. rožnika velki zbor v Schönhofu. — Škof v Lincu je razpisal razglas svojim duhovnam, po katerim želí: naj bi v županijske odbore izvoljeni duhovni se temu opravilu odpovedali. — Cesarjeviča Ruska prideta še le 22. aprila čez Tiroljsko v Benedke. — Županija v Velikim Meseríču na Marskim je hvale vredno sklenila, vse prazne prostore te soseske z drevjem zasaditi, in je 18.000 gojzdnih drevés že zasadila. — Kristiani v Bosni so še zmiraj v hudi stiski; mnogo krajev so obsedli Turški vojaki; vsi katoljški in gerški duhovni so zaperti; pri kterimu kristianu scer orožja najdejo, bo ob glavo djan; 100 bosniških kristianov je pobegnilo na Dalmatinsko mejo. — Ministerstvo angleško in deržavni zbor sta si od dné do dné manjši prijatla. — Stroški Francoske deržave so za leto 1852 prevdarjeni na 1503 milionov, dohodki na 1450 mil. — Po ukazú ruskiga cara se imajo vsi judje na Rusko-Poljskim od 1. julia razverstiti v 5 razredov, namreč: v tergovce, kmetovavce, rokodelce, mestiane in take brez stanovitniga prebivališa; ker bo mogel po tem vsak pri svojim delu ostati, misli vlada s tem navadno judovsko barantijo pomanjšati.